

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА БІЗНЕС-АДМІНІСТРУВАННЯ
КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ ПОВІТРЯНОГО ТРАНСПОРТУ

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ

Завідувач випускової кафедри

_____ Олена АРЕФ'ЄВА

“ _____ ” _____ 2022 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

(ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА)

ЗДОБУВАЧА ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ МАГІСТР
СПЕЦІАЛЬНОСТІ 051 «ЕКОНОМІКА»
ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА «ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА»

Тема: «Стратегічне управління конкурентоспроможністю підприємства»

Виконавець: Жураківський Валентин Олегович

Керівник: к.е.н., доцент: Сімкова Тетяна Олексіївна

Нормоконтролер: к.е.н., старший викладач Сафонік Н.П.

КИЇВ 2022

НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет економіки та бізнес-адміністрування
Кафедра економіки повітряного транспорту
Спеціальність: 051 «Економіка»
Освітньо-професійна програма: «Економіка підприємства»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач випускової кафедри
_____ Олена АРЕФ'ЄВА
« ____ » _____ 2022 р.

ЗАВДАННЯ
на виконання кваліфікаційної роботи
Жураківського Валентина Олеговича
(П.І.Б. здобувача)

1. Тема роботи «Стратегічне управління конкурентоспроможністю підприємства» затверджена наказом ректора від 26.08.2022 р. № 1128/ст.
2. Термін виконання роботи: з 26.09.2022 р. по 30.11.2022 р.
3. Вихідні дані роботи: плани, звіти, фінансова звітність, законодавчі та нормативні акти, статистичні дані, наукові та методичні праці вітчизняних та зарубіжних вчених, електронні інформаційні джерела.
4. Зміст пояснювальної записки: вступ; теоретичні аспекти стратегічного управління конкурентоспроможністю підприємства; оцінка рівня конкурентоспроможності ДП «ЗДАРЗ «МіГремонт»; стратегія підвищення конкурентоспроможності ДП «ЗДАРЗ «МіГремонт»; висновки.
5. Перелік обов'язкового ілюстративного матеріалу: Компанії, які надають послуги ТОПС в Україні, Фактори конкурентоспроможності авіабудівних підприємств, Модель управління конкурентоспроможністю підприємства Компанії, які надають послуги ТОПС в Україні, Регіональна структура компаній, що надають послуги ТОПС, Аналіз фінансових результатів діяльності ДП «ЗДАРЗ «МіГремонт», Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) ДП «ЗДАРЗ «МіГремонт», Аналіз витрат підприємства ДП «ЗДАРЗ «МіГремонт», Розрахунок показників ділової активності ДП «ЗДАРЗ «МіГремонт», Стратегічна матриця SWOT-аналізу ДП «ЗДАРЗ «МіГремонт», Механізм стратегічного розвитку авіаційного підприємства в сучасних умовах функціонування авіаційної галузі, Лінія тренду на графіку, Характеристика стратегій конкурентоспроможності, Модель досягнення поставлених цілей ДП «ЗДАРЗ «МіГремонт»

6. Календарний план-графік

№ пор.	Завдання	Термін виконання	Підпис керівника
1.	Видача завдання	26.09.2022	
2.	Збір та оброблення статистичної інформації	27.09.2022-30.09.2022	
3.	Вивчення стану проблем, опрацювання джерел	01.10.2022-09.10.2022	
4.	Дослідити теоретичні основи управління конкурентоспроможністю підприємства	10.10.2022-20.10.2022	
5.	Провести аналіз конкурентоспроможності діяльності ДП «ЗДАРЗ «МіГремонт»	21.10.2022-31.10.2022	
6.	Розробити заходи управління конкурентоспроможністю ДП «ЗДАРЗ «МіГремонт»	01.11.2022-13.11.2022	
7.	Написання вступу та висновків	14.11.2022-15.11.2022	
8.	Оформлення пояснювальної записки, графічного матеріалу, підготовка доповіді, передзахист	16.11.2022-20.11.2022	
9.	Проходження нормоконтролю, перевірка на плагіат, оформлення документів до захисту, рецензування роботи, подання роботи на кафедрі	14.11.2022-21.11.2022	

7. Дата видачі завдання: 26.09.2022 р.

Керівник кваліфікаційної роботи _____ Сімкова Т.О.
(підпис керівника) (П.І.Б.)

Завдання прийняв до виконання _____ Жураківський В.О.
(підпис здобувача) (П.І.Б.)

РЕФЕРАТ

Пояснювальна записка до дипломної роботи «Стратегічне управління конкурентоспроможністю підприємства»: 126 с., 14 рис., 18 табл., 83 використаних джерела, 5 додатків.

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ, КОНКУРЕНТНІ ПЕРЕВАГИ, КОНКУРЕНТНА СТРАТЕГІЯ, КОНКУРЕНТНЕ СЕРЕДОВИЩЕ УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ, ОЦІНКА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.

Об'єктом дослідження – виробничо-господарська діяльність Державного підприємства “Запорізький Державний авіаремонтний завод «МіГремонт». Предмет дослідження – теоретико-методичні та прикладні засади формування стратегічних напрямів управління конкурентоспроможністю авіабудівних підприємств.

Метою дипломної роботи є обґрунтування і розробка теоретико-методичних засад та практичних рекомендацій щодо формування стратегічних напрямків управління конкурентоспроможністю авіапідприємств в умовах трансформаційних змін.

Методи дослідження. Теоретичну та методологічну основу дослідження склали праці провідних вітчизняних й іноземних учених, теоретично-методологічні аспекти стратегічного управління та підвищення конкурентоспроможності, виробничо-економічний розвиток підприємства, методи з підвищення конкурентоспроможності на підприємстві. В процесі дослідження було використано економічні методи дослідження, зокрема: аналізу та синтезу, методи економіко-математичного моделювання, метод вимірювання, метод калькуляції, графічний метод, метод порівняння.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в поглибленні теоретико-методологічних підходів до формування стратегічних напрямів розвитку авіаційних підприємств в конкурентних умовах:

– запропоновано механізм стратегічного розвитку авіапідприємств в конкурентних умовах через виокремлення стратегічних завдань, які забезпечать сталий розвиток для авіапідприємств та розроблення програми розвитку підприємств авіаційної галузі;

– здійснене моделювання стратегічного розвитку авіабудівного підприємства шляхом практичного застосування методу експоненційного згладжування у вигляді побудови лінії тренду, тенденцій та прогнозу.

Рекомендації щодо використання результатів: результати досліджень можуть бути використані, та взяті за основу для вибору стратегій управління конкурентоспроможністю інших підприємств. Отримані результати мають практичне значення для підприємств, запропоновані інструменти розвитку, а саме обрана стратегія фокусування, підвищить якість продукції та її обслуговування, покращить позиції підприємства на внутрішньому та зовнішньому ринках, та як наслідок підвищить конкурентоспроможність.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА	11
1.1. Економічна сутність, роль і значення конкурентоспроможності	11
1.2. Фактори та умови управління конкурентоспроможністю підприємства.....	18
1.3. Методи оцінювання конкурентоспроможності підприємства	27
1.4. Стратегічне управління конкурентоспроможністю в умовах трансформаційних змін	36
Висновки до першого розділу.....	43
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА РІВНЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ДП «ЗДАРЗ «МіГремонт»»	45
2.1. Передумови діяльності ДП «ЗДАРЗ «МіГремонт» в умовах змінного зовнішнього середовища.....	45
2.2. Характеристика загальної господарського-економічної діяльності ДП «ЗДАРЗ «МіГремонт».....	53
2.3. Аналіз виробничо-фінансового стану ДП «ЗДАРЗ «МіГремонт»...	59
2.4. Оцінка конкурентоспроможності ДП «ЗДАРЗ «МіГремонт».....	88
Висновки до другого розділу.....	93
РОЗДІЛ 3. СТРАТЕГІЯ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ДП «ЗДАРЗ «МіГремонт».....	96
3.1. Напрями стратегічного розвитку авіатранспортних підприємств в конкурентних умовах	96
3.2. Моделювання стратегічного розвитку конкурентоспроможності ДП «ЗДАРЗ «МіГремонт».....	105
3.3. Стратегія управління конкурентоспроможністю ДП «ЗДАРЗ «МіГремонт».....	111
Висновки до третього розділу.....	119
ВИСНОВКИ.....	122
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	127
ДОДАТКИ.....	134

ВСТУП

Актуальність обраної теми. Конкуренентоспроможність, розглядаючи з точки зору конкурентної боротьби є основною характеристикою підприємства. Вона визначає здатність підприємства нормально функціонувати, а також результати його виробничо-збутової діяльності в умовах жорсткої ринкової конкуренції.

За сучасних умов високого технічного рівня промислового виробництва прогресивність та величини основних виробничих засобів, їхній технічний стан більшою мірою визначають можливості промислового виробництва та його потенційну потужність. Таким чином впливає потреба в аналізі забезпеченості виробництва основними засобами, потреба в аналізі технічного стану та використання потужностей, а також потреба в оцінці їхнього впливу на зростання обсягів продукції, зниження собівартості продукції та, як наслідок, збільшення прибутку від реалізації продукції та послуг.

Зростання конкуренції за ресурси, зміни в навколишньому середовищі, міжнародна інтеграція бізнесу, зміна бажань та запитів споживача, пошук нових, часто несподіваних, можливостей, стрімкий розвиток соціальних та інформаційних мереж, які дозволяють з блискавичною швидкістю отримувати та поширювати інформацію, відносна доступність сучасних технологій, висока оцінка ролі людських ресурсів, пандемія COVID-19, війна, а також низка інших факторів в сукупності своїй, призвели до стрімкого зростання значення управління конкурентоспроможністю авіапідприємств.

Практичне значення отриманих результатів. Отримані результати мають практичне значення для ДП «ЗДАРЗ «МіГремонт», запропоновані інструменти розвитку, а саме обрана стратегія фокусування, підвищить якість продукції та її обслуговування, покращить позиції підприємства на внутрішньому та зовнішньому ринках, та як наслідок підвищить конкурентоспроможність.

На сьогодні авіагалузь характеризується високою конкуренцією, динамічними змінами в середину ринку, вагомими змінами в макросередовищі, які є наслідком НТП, зародженням нових сфер в економіці, змінами типів виробництва. Якщо ж розглядати Україну, то до вищепереліченого списку варто додати процеси глобалізації, специфіку діяльності фінансових інститутів, конкуренцію між національними і транснаціональними компаніями на національному ринку та ін.

Обрана тема «Стратегічне управління конкурентоспроможністю підприємства» є надзвичайно важливою для будь-якого підприємства, незалежно від галузі та спеціалізації, яке прагне бути конкурентоспроможним, в наслідок чого мати стабільне фінансове становище.

Основне завдання, яке потрібно вирішити в рамках обраної теми та об'єкта, що буде досліджуватися, полягає в аналізі конкурентоспроможності, дослідженні стратегій конкурентоспроможності та визначенні напрямів стратегічного розвитку авіапідприємств.

Метою дипломної роботи є дослідження економічно обґрунтованих заходів та чинників за допомогою яких можливо максимально правильно обрати стратегію розвитку конкурентоспроможності для авіапідприємства. Досягнення поставленої мети є неможливим без розгляду важливих завдань, які були вирішені в процесі виконання дипломної роботи. В процесі написання роботи було поставлено та вирішено такі завдання:

- проаналізувати економічну сутність, роль і значення конкурентоспроможності;
- розглянути фактори та умови управління конкурентоспроможністю підприємства;
- визначити оцінювання конкурентоспроможності підприємства;
- здійснити детальний економічний аналіз виробничого-господарської діяльності підприємства ДП «ЗДАРЗ «МіГремонт»;
- провести виробничо-господарської діяльності підприємства ДП «ЗДАРЗ «МіГремонт»;

- провести оцінку фінансового стану ДП «ЗДАРЗ «МіГремонт».

Також надано рекомендації в таких напрямках:

- розробка та впровадження стратегії конкурентоспроможності;
- більш раціональне використання ресурсів та переваг, що надаються підприємству;
- оновлення майна та основних засобів.

Об'єктом дослідження – виробничо-господарська діяльність Державного підприємства «Запорізький Державний авіаремонтний завод «МіГремонт».

Предмет дослідження – теоретико-методичні та прикладні засади формування стратегічних напрямів управління конкурентоспроможністю авіабудівних підприємств.

Методи дослідження. Теоретичну та методологічну основу дослідження склали праці провідних вітчизняних й іноземних учених, теоретично-методологічні аспекти стратегічного управління та підвищення конкурентоспроможності, виробничо-економічний розвиток підприємства, методи з підвищення конкурентоспроможності на підприємстві. В процесі дослідження було використано економічні методи дослідження, зокрема: аналізу та синтезу, методи економіко-математичного моделювання, метод вимірювання, метод калькуляції, графічний метод, метод порівняння.

Інформаційною базою дослідження стали законодавчі і нормативні акти України, що регламентують господарську діяльність, офіційні матеріали Державного комітету статистики України, звітність авіотранспортних підприємств, вітчизняні та зарубіжні джерела наукової та технічної інформації (статті, монографії, звіти з досліджень, доповіді, тези, збірники наукових праць і наукові журнали), періодичні видання і щорічники профільних організацій, публічні звіти підприємств.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в поглибленні теоретико-методологічних підходів до формування стратегічних напрямів розвитку авіаційних підприємств в конкурентних умовах:

– запропоновано механізм стратегічного розвитку авіапідприємств в конкурентних умовах через виокремлення стратегічних завдань, які забезпечать сталий розвиток для авіапідприємств та розроблення програми розвитку підприємств авіаційної галузі;

– здійснене моделювання стратегічного розвитку авіабудівного підприємства шляхом практичного застосування методу експоненційного згладжування у вигляді побудови лінії тренду, тенденцій та прогнозу.

Практичне значення отриманих результатів. Отримані результати мають практичне значення для ДП «ЗДАРЗ «МіГремонт» та інших вітчизняних авіапідприємств, запропоновані інструменти розвитку, а саме обрана стратегія фокусування, підвищить якість продукції та її обслуговування, покращить позиції підприємства на внутрішньому та зовнішньому ринках, та як наслідок підвищить конкурентоспроможність.

Результати дипломної роботи апробовані в науковому журналі «Бізнес Інформ».

Дипломна робота є самостійно виконаною, завершеною роботою. Основний текст дипломної роботи викладено на 121 сторінці комп'ютерного тексту. Дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел з 84 найменування, поданих на 7 сторінках, 5 додатків.

ВИСНОВКИ

Конкурентоспроможність, розглядаючи з точки зору конкурентної боротьби є основною характеристикою підприємства. Вона визначає здатність підприємства нормально функціонувати, а також результати його виробничо-збутової діяльності в умовах жорсткої ринкової конкуренції.

Постійна конкуренція вимагає від підприємств запровадження у виробництво інноваційних процесів і технологій, що нададуть змогу мінімізувати витрати на виробництво. Водночас, такі інновації підвищують якість товару і завоюють нових споживачів на ринку, що в результаті призведе до збільшення прибутку. В конкурентних умовах завжди проявляється конкурентоспроможність, до того ж на різних рівнях, що варто враховувати під час управління нею.

Основними факторами внутрішнього середовища для авіапідприємства є технічне та технологічне забезпечення, асортимент продукції, масштаби виробництва, реалізація інноваційних проектів, розподіл ризиків, кваліфікаційна підготовка персоналу, результати фінансової діяльності та інші. Серед основних факторів зовнішнього середовища варто виділити: рівень конкуренції на ринку, рівень попиту на продукцію та послуги, циклічність економіки, сертифікацію продукції, розмір позичкових коштів, стабільність політичної ситуації в країні.

Управління конкурентоспроможністю авіабудівної галузі в складних умовах національної економіки потребує аналізу та оцінки галузевих ризиків та виявлення й використання резервів розвитку. Оцінка галузей економіки з погляду управління ризиками є вирішальною при розробці вектора їх стратегічного розвитку: економічних, соціальних, екологічних та технічних державних програм. Ключовим критерієм організаційного механізму забезпечення системи управління конкурентоспроможності є виявлення у

підприємства ресурсного забезпечення, під яким розуміється наявність фінансових, виробничих, матеріальних та людських ресурсів.

Методів аналізу конкурентних переваг величезна кількість, але найбільш розповсюджені ті методи, які характеризують ринкові позиції підприємства (продукції). Вони поділяються на формальні та матричні моделі дослідження окремого виду діяльності (бізнесу) підприємства.

Стратегічне управління конкурентоспроможністю в трансформаційних умовах – це складний процес концептуального бачення та практичного формування, втілення та розвитку системи конкурентних переваг підприємства, який включає в себе стратегічний аналіз, формування концепції, побудову стратегії, планування та організацію її реалізації, регулювання внаслідок підсумків контролінгу. При усій значимості кожного з вищевказаних елементів визначальну роль варто віднести стратегічному аналізу, стратегічному плануванню та вибору стратегічної моделі формування конкурентоспроможності.

Хоча літакобудування в Україні і було визначено пріоритетною галуззю економіки в сфері розробки, виробництва, продажу та післяпродажного обслуговування авіаційної техніки, реалізація даної стратегії не сприяє подоланню кризи в авіапромисловості та відставанні від провідних держав, та створенню потужного промислового комплексу. Тому, що протягом 2005-2014 років у країні не було випущено жодного нового типу літаків, з 2016 року – жодного серійного літака. Підприємства змушені значно збільшувати витрати на впровадження програм імпортозаміщення, адаптацію до вимог європейських стандартів; до того ж відсутність серійного виробництва суттєво впливає на дохідність державних компаній.

«Запорізький державний авіаремонтний завод «МіГ ремонт» український державний авіаремонтний завод, розташований у місті Запоріжжі, входить до переліку підприємств, які мають стратегічне значення для безпеки та економіки України. Підприємство має добре розвинену виробничо-технічну базу,

висококваліфікований персонал, що дозволяє проводити ремонт і модернізацію зазначених типів літаків.

ДП «ЗДАРЗ «МіГремонт» є стратегічним підприємством та потребує всебічної підтримки та розвитку. Сильні сторони й зовнішні можливості незначно, але перевищують слабкі сторони й зовнішні погрози, це свідчить про можливість і доцільність подальшого розвитку за умови дієвої державної підтримки.

За результатами фінансово-економічного аналізу варто звернути увагу на те, з 2016 року у підприємства зростає чистий дохід від реалізації продукції. Варто зазначити, що кожен рік для підприємства був прибутковим, хоча і 2019 рік був важким. В цілому, фінансовий результат є стабільним, хоч і трохи погіршився, але попри це підприємство кожного року приносило прибуток.

Варто відмітити, що середня заробітна плата невинно зростає щороку, починаючи з 2016 року – зросла в 2,4 рази. Підприємству необхідно звернути увагу на оновлення майна, зокрема основних засобів. Вартість всього майна, оборотних та власних коштів підприємства та за 4 роки збільшилась приблизно в рівних пропорціях.

Коефіцієнти рентабельності дозволяють визначити, що при нормі прибутку в 20%, підприємство показало гарні результати діяльності у 2016 році, після чого був певний спад, але вже в 2020 році рентабельність в цілому вийшла на рівень 10-17%, що є недостатнім, але і не критично низьким.

Результати, отримані за допомогою проведеного дослідження зовнішнього та внутрішнього середовища, а також SWOT-аналізу дали змогу визначити основні проблеми та недоліки ДП «ЗДАРЗ «МіГремонт», а також сильні сторони серед яких: великий досвід літакобудування, продукція з високим співвідношенням «якість/ціна», наявність освітньо-підготовчої та наукової бази, керівництво галузі керує процесом консолідації та структурних перетворень.

Проаналізовано проблеми і пріоритетні напрями розвитку галузі виробництва та технічного обслуговування цивільної та військової авіації на

ДП «ЗДАРЗ «МіГремонт», а також механізми державного регулювання, які включають у себе набір засад, інструментів та важелів, упровадження яких сприятиме зменшенню рівня проблемності та підвищенню рівня його конкурентоспроможності.

Вибір стратегії управління конкурентоспроможністю підприємства в умовах конкуренції – це процес прийняття управлінського рішення щодо пріоритетності фінансування функціональних стратегій для забезпечення конкурентних переваг на ринку.

Детально дослідивши напрями стратегічного розвитку авіатранспортних підприємств в конкурентних умовах, було сформовано рекомендацію українським виробникам, в тому числі і ДП «ЗДАРЗ «МіГремонт» орієнтуватися на сегмент регіональних літаків, якій не є головним цільовим сегментом для лідерів ринку і на якому українські підприємства, використовуючи свої конкурентні переваги, такі як високий інтелектуальний потенціал та замкнений цикл виробництва літаків на території України, зможуть реалізувати свої можливості та досягти стратегічних цілей.

Провівши дослідження внутрішнього та зовнішнього середовища ДП «ЗДАРЗ «МіГремонт», та визначивши сильні та слабкі сторони, можливості та загрози компанії, а також ознайомившись та дослідивши кожен з типів стратегій управління конкурентоспроможністю, можна зробити вибір на користь стратегії фокусування.

ДП «ЗДАРЗ «МіГремонт» є достатньо вузько направленим підприємством, так як орієнтується здебільшого на ТОПС військової авіації, а саме ремонті літаків «МіГ» та «Су» різних модифікацій. Але навіть за такої вузької спеціалізації є одним з провідних підприємств в секторі ТОПС, що ж стосується ремонту військової авіації, то в даному аспекті є провідним в Україні.

При наявному рівні виробничих потужностей та стану основних засобів ДП «ЗДАРЗ «МіГремонт», питання щодо розширення спектру надання послуг та збільшення асортименту продукції не стоїть через об'єктивні причини. За

умов закінчення війни потенціал в підприємства безперечно є, воно може як здійснювати виробництво нових літальних апаратів так і їх запчастин, а також якісно надавати послуги з технічного обслуговування повітряних суден.

В цілому можна впевнено стверджувати, що ДП «ЗДАРЗ «МіГремонт» має позитивну тенденцію до зростання, тому впровадження стратегії конкурентоспроможності зможе забезпечити таку ж позитивну тенденцію після війни, як наслідок підвищить конкурентоспроможність та прискорить розвиток підприємства.

Zhurakivsky V. O.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрійчук В., Бауер Л. Менеджмент: прийняття рішень і ризик. Навчальний посібник / Київ.: Київський національний економічний університет, 1998. С.316.
2. Антонюк К. І. Дослідження конкуренції на українському ринку. *Вчені записки КНПУ. Економічні науки*. 2007. № 12. С. 23-26.
3. Алексєєва Т.І Формування стратегії зміцнення конкурентної позиції машинобудівних підприємств Харківського регіону. *Економіка і суспільство* 2017. №9. С. 331-337.
4. Ареф'єва О.В., Забезпечення стійкого функціонування підприємства: фінансовий аспект. *Стійкий розвиток в умовах соціально орієнтованої економіки*: колективна монографія / за ред. Прохорової В.В. Харків: Смугаста типографія, 2017. С. 211-220.
5. Ареф'єва О.В., Вовк О.М., Соборайчук Т.Ю. Управління ефективністю використання виробничого потенціалу транспортного підприємства. *Інфраструктура ринку*. 2018. URL: <http://www.market-infr.od.ua/uk/24-2018>.
6. Ареф'єва О.В., Кравчук Н.М., Івашута М.Ю. Логістичне управління основними засобами на транспортних підприємствах. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2018. № 5(104). С. 55 - 61.
7. Ареф'єва О.В., Компетентнісно-функціональний підхід в інноваційному управлінні конкурентоспроможністю авіапідприємств в умовах економіки знань. *Стійкий розвиток підприємств у міжнародному економічному просторі*: монографія / за ред. Ареф'євої О.В. К.: ФОП Маслаков, 2018. С. 7-17.
8. Балабанова Л.В. Маркетинг : підручник. К.: Знання–Прес, 2005. 645 с.
9. Бечко П.К. Теоретичні засади сутності економічних категорій «конкуренція». URL: «конкурентоспроможність» [<http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4191>].

10. Беленький П.Ю. Дослідження проблем конкурентоспроможності. *Вісник НАН України*. 2007. № 5. С. 9-18.
11. Бутенко Н.В. Основи маркетингу : навчальний посібник. К. : Видавничо - поліграфічний центр «Київський університет», 2006. 140 с.
12. Веллінгтон Дж. *Конкурентоспроможність транснаціональних корпорацій*, Київ: Бліц-Інформ, 2009. №2. С. 346.
13. Виноградський М.Д. Менеджмент в організації : навчальний посібник / К.: Кондор, 2004. 598 с..
14. Волков О.І. Економіка підприємства: підручник. Харків: Основи, 2007. Випуск №6. 360 с.
15. Гамалій В.Ф. Маркетинг : навчально - методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни. Кіровоград : КНТУ, 2006. 134 с..
16. Гаркавенко С.С. Маркетинг : підручник. К. : Лібра, 2009. 200 с..
17. Гіл, Чарлз В.Л. Міжнародний бізнес: конкуренція на глобальному ринку. К.. Основи, 2001. 856 с.
18. Гірняк О.М. Менеджмент : підручник для студентів вищих закладів освіти. К.: Магнолія Плюс, 2004. 352 с.
19. Господарський кодекс України : Закон України від 16.01.2003 № 436-IV: за станом на 15.01.2011. URL: rada.gov.ua.
20. Гринчуцький В.І. Основи конкуренції : навч. посіб. для сам ост. вивч. дисц. Тернопіль : ТДТУ, 2005. 138 с.
21. Данько Т.П. Управління маркетингом : підручник. / вид. 2-ге, перераб. і доп. М.: Инфра, 2001. С.334 с.
22. Довбенко В.І. Чинники підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств за умов глобалізації: Вид-во Дніпропетр. нац. ун-ту залізн. трансп. ім. акад. В.Лазаряна, 2006. Вип. 10. С. 126–129.
23. Джонсон Р.А. Комплексне управління конкурентоспроможністю американських виробників. Київ : Видавничий дім «АртЕк», 2014. 320 с.
24. Дорогунцов С.І. Розміщення продуктивних сил України: навч. - метод. посібник для самот. вивч. дисц. К.: КНЕУ, 2000. 364 с.

25. Дугіна С.І. Маркетингова цінова політика. К.: КНЕУ, 2005. 393 с.
26. Дурович О.П. Маркетинг у підприємницькій діяльності: підручник. Мн. : НЖП «Фінанси, облік, аудит», 2011. 464 с.
27. Економічна енциклопедія / відповідальний редактор С.В. Мочерний. Київ : Видавничий центр «Академія». Т. 1, 2000. С.863.
28. Єлець О.П. Сутність конкуренції та конкурентоспроможності підприємства. URL: http://www.zgia.zp.ua/gazeta/evzdia_7_082.pdf
29. Журба І.О. Сутність і значення конкурентоспроможності підприємства. Галицький економічний вісник. 2011.№1(30). С. 159-166.
30. Закон України «Про Антимонопольний комітет України». Відомості Верховної Ради України, 1993 № 30. с. 141. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=3659-12>
31. Закон України «Про захист від недобросовісної конкуренції». Відомості Верховної Ради України, 1996. № 2. ст. 4. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=236%2F96-%E2%F0>
32. Закон України «Про захист економічної конкуренції». Відомості Верховної Ради України. 2001. № 34. 481 с. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2210-14>
33. Закон України «Про підприємство». Відомості Верховної Ради України. 1991. № 48. 650 с. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/698-12>
34. Закон України «Про стандартизацію і сертифікацію». Відомості Верховної Ради України. 1993. 2014. № 1556-VII. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/46-93>
35. Заяць Т.А. Управління маркетингом на підприємстві : підручник. Донецьк: Юго - Восток, 2006. 252 с.
36. Карпик Я.М. Менеджмент промислового підприємства: навчальний посібник для економічних та інженерно-економічних спеціальностей вищих навчальних закладів. Тернопіль: ТАНГ, 2000. 311 с..
37. Кеворков В.В. Політика і практика маркетингу на підприємстві: навчально - методичний посібник. ІСАРП, «Бізнес - Тезаурус», 2009. 239 с.

38. Конкурентні переваги підприємства: оцінка, формування та розвиток : монографія / Ю.Б. Іванов, П.А. Орлов, О.Ю. Іванова; НДЦ індустріал. пробл. розв. НАН України. Х.: ІНЖЕК, 2008. 352с.

39. Конкурентоспроможність та інноваційний розвиток України: проблеми науки і практики : тези доп. екон. ун-т МОН України, НДЦ індустріал. пробл. розв. НАН України. Х.:ІНЖЕК, 2007. 144 с.

40. Конкурентоспроможність підприємства: оцінка рівня та напрями підвищення. Одеса: Атлант, 2013. 470 с.

41. Куніцький М. П. Підвищення конкурентоспроможності підприємницьких структур. *Економіка АПК*. 2001. № 11. С. 96–98

42. Кривов'язюк І.І. Економічна діагностика. URL: <http://padaread.com/?book=89856&pg=189>

43. Кузьмін О.Є. Управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства: навч. посібник для студ. спец. «міжнародна економіка». Л. : Видавництво Національного Ун-ту «Львівська політехніка», 2004. 188 с.

44. Литвинова Ю.О. Проблеми забезпечення конкурентоспроможності підприємства в сучасних умовах. *Управління розвитком*. 2012. № 9. С. 35–37.

45. Луцький М.Г., Данілова Е.І. Конкурентоспроможність продукції українських корпорацій на міжнародних ринках. *Problems of a systemic approach to the economy enterprises*. 2007. vol. 1. №1. URL: <https://jrn1.nau.edu.ua/index.php/EPsAE/article/view/3901>

46. Луцький М.Г., Макаренко Л.Г., Мірошникова М.Ю. Деякі аспекти побудови інформаційного простору організації. *Problems of a systemic approach to the economy enterprises*. 2008. vol 3. № 7. URL: <https://jrn1.nau.edu.ua/index.php/EPsAE/article/view/4217>

47. Макконелл К.Р. Економікс: принципи, проблеми і політика. М.: Видавництво «Республіка», 2002. 785 с.

48. Макконелл К. Мікроекономіка Львів: Просвіта, 2000. 258 с.

49. Мануйлович Ю.М. Дослідження сутності та трактування поняття конкурентоспроможності підприємства. *Маркетинг і менеджмент інновацій*.

2013. № 4. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21CO.

50. Маркетинг: від теорії до практики: навч. посіб. / В. Н. Парсяк. К.: Наук. Думка, 2007. 256 с.

51. Маркетинг: навч. посіб. / Н.В. Васюткіна; Європ. К., 2007. 227 с.

52. Маркетинг: підручник / Н.В. Бутенко. К.: Атіка, 2008. 300 с.

53. Маркетингова політика в системі управління конкурентоспроможністю промислової продукції : монографія. Краматорськ, 2009. 244 с.

54. Маркетингові дослідження : навч. посіб. / І.В. Кошкалда; Харк. нац. грар. ун-т ім. В.В. Докучаєва. Х., 2007. 158 с..

55. Мазаракі А., Мельник Т. Інновації як джерело стратегічних конкурентних переваг. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*. 2010. № 2. С. 5–17.

56. Менеджмент організацій: підручник / за заг. ред. Л.І. Федулової. К.: Либідь, 2003. 448 с.

57. Мошек Г.Є. Менеджмент підприємства: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2002. 371 с.

58. Найт Ф. «Невизначеність та прибуток». / Ф. Найт. «Річ», 2003. 110 с.

59. Немцов В.Д. Менеджмент організацій. К., 2001. 392 с.

60. Основні чинні кодекси і закони України укладач: Ю.П.Слісovenко, видавництво: Київ, Махаон, 2003. 976 с.

61. Піддубний І.О. Управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства: навч. посіб. Х. : ВД «ІНЖЕК», 2004. 264 с.

62. Портер М. Міжнародна конкуренція. М. : Міжнародні відносини, 2003. 345 с.

63. Примак Т.О. Економіка підприємств: К.: МАУП, 2009. 108 с.

64. Рибаква О.В. Конкуренція і конкурентоспроможність: економічна суть та фактори підвищення. URL: <http://archive.nbuv.gov.ua>.

65. Романов О.Н. Маркетинг: підручник. М.: ЮНИТИ, 2006. 560 с.

66. Сімкова Т.О., Борисюк І.О. Управління витратами авіабудівних підприємств через процесно-орієнтований підхід у соціально-поведінковій економіці. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-9-181-188>

67. Сімкова Т.О., Добробог А.В. Організаційно-економічний механізм управління інноваційним розвитком авіапідприємств. *Бізнес-навігатор*. 2018. №6 (49). С.123-126.

68. Сімкова Т.О., Зозуля І.М. Система забезпечення конкурентоспроможності транспортних підприємств. *Інфраструктура ринку*. 2019. №27. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2019/27_2019_ukr/35.pdf

69. Смерічевський С.Ф. Сучасний інструментарій фінансової підтримки технологічної бази підприємств машинобудування. *Економіка. Менеджмент. Бізнес*. 2015. №4 (14). С. 48-55.

70. Смерічевський С.Ф., Михальченко О.А. Військова економіка авіаційно-космічного комплексу України як об'єкт інституціональних трансформацій. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2022. Випуск №1(87). С. 31-38.

71. Сміт А. Дослідження про природу і причини багатства народів, 1962. 432 с.

72. Тарнавська Н.П., Пушкар Р.М. Менеджмент. Тернопіль, 1997. 456 с.

73. Теоретичні основи конкурентної стратегії підприємства: монографія: ВД «ІНЖЕК», 2006. 384 с.

74. Управління конкурентоспроможністю підприємства. К.: КНЕУ, 2006. 527 с.

75. Фатхутдінов Р.А. Конкурентоспроможність: економіка, стратегія, управління. ИНФРА-М, 2000. 132 с.

76. Хайне Г. Економічний спосіб мислення. 2002. 702 с.

77. Хомяков В.І. Менеджмент підприємства: навчальний посібник. 2-ге вид. перероб. і доп. К. : Кондор, 2005. 434 с.

78. Чумак Л.Ф. Фактори впливу а формування конкурентоспроможного потенціалу підприємств. *Економіка и управление*. 2013. № 1. С. 62-69.

79. Шершньова З. Є. Стратегічне управління : підручник 2-ге вид., перероб. і доп. / К. : КНЕУ, 2004. 699 с.

80. Шумпетер Й. Теорія економічного розвитку (дослідження підприємницького прибутку, капіталу, кредиту, відсотка і циклу кон'юнктури) М. : Прогрес, 2004. 456 с.

81. Юданов А.Ю. Конкуренція: теорія і практика. ЗМ.: ГНОМ і Д, 2001. 304 с.

82. Янковський Н.А. Управління конкурентоспроможністю підприємства на світових ринках: макро- і мікрорівні. Донецьк : ДонНУ, 2004. 398 с.

83. Офіційний сайт ДП «ЗДАРЗ «МіГремонт». URL: migremont.zp.ua